

HAMMARBY-SKARPNÄCK HEMBYGDSFÖRENING

HEMBYGDSVANDRINGAR MED SKARPNÄCKS HEMBYGD

8 mars 2018, en hembygdsvandring i Kärringstan, Enskededalen

Av Torbjörn Hallström

Fotograf: Lennart Elovsson

Länk till filmen i Youtube (59 minuter):

<https://www.youtube.com/watch?v=BUTOCYY7HhM&t=12s>

Torbjörn Hallström välkomnade de många som samlats vid tunnelbanan på Skarpnäcks allé för att följa vandringen till Brotorp. Han presenterade också Anders Wennersten, som ska delge sina rika kunskaper om vår bygd, och Ragnar Lindberg, vars morfar var sista torparen just på fiskartorpet Brotorp.

Nu tar Anders Wennersten över, och berättar att fiskartorp var mycket ovanligt här i bygden, det är svårt att tänka sig att man kunde livnära sig på fiskafänge på Ältasjön, Ältåån och Söderbysjön. Skarpnäcks Gård hade ett tiotal torp, och vi ska titta närmare på ett par av dem, nämligen Kilen och Brotorp.

Nu vandrar vi upp mot Tåtorpsvägens radhus och förskolan där. Här längst upp mot parkvägen syns en syrenbuske, som är det enda som är synligt av Kilen. Det var ett partorp, alltså inte det allra enklaste. De sista som bodde där var ett äkta par, där frun hade jobb som fårvaktare för de djur som höll gräset på Skarpnäcksfältet och dess flygfält betat. Mannen var också fåraherde, och skötte en besättning i Bromma. De flyttade härifrån 1952, och torpet revs ett par år därefter i samband med att Bagarmossens villor byggdes.

Vi fortsätter nu upp till Jättegrytan i Skarpnäck. Han beskriver hur den uppkommit, genom en isälv under senaste istiden, och att den upptäcktes först på 1920-talet, i samband med att vägen anlades. Ragnar, som växte upp på Brotorp, berättar att från 30-talet och en bit in på 50-talet hölls här tävlingar med motorcyklar med sidovagn, med start nere vid bron och målgång här vid jättegrytan.

Vi förflyttar oss nu ett hundratal meter, till vägskalet ner mot bron. Här, en bit in i skogen, höll Brotorpsfiskaren en ruddamm, dvs en fiskodling. Den lades igen 1955 när Bagarmossen bebyggdes.

De ca 40 deltagarna följer nu Anders och Ragnar ner till Brotorp. Ragnars morfar var född på 1850-talet, och flyttade hit som fiskartorpare 1892. Som anställd på Skarpnäcks gård hade han mångahanda sysslor. En som berättats är som skjutskarl till herrskapet. Bryggare Neumüllers yngre släktingar residerade på gården Ekudden vid Flaten. Vid festligheter på Nacka Vårdshus beställde de skjuts och roddes först över Flaten, därefter en kort promenad till Kasby och roddes med ny båt genom Ältasjön, Ältåån, Söderbysjön och Dammtorpssjön ner till Dammtorp, där herrskapet fortsatte med hästskjuts till vårdshuset, och på nattkröken blev forslade motsatt väg.

Ragnars föräldrar tog över torpet. De höll en ko, man undrar hur marken här kunde föda den. Pappan var skogsarbetare, och från ett torp uppe vid nuvarande Letstigen kom folk hit för att köpa mjölk. Omkring 1910 togs torpet över av Ragnars morbror, och några år senare

upphörde torparverksamheten. Istället blev det personalbostad för anställda på PUB och Grand Hotel, bland annat bodde dess portier här, och väckte uppmärksamhet genom att ha en turkisk fez som huvudbonad.

Orienteringsklubben Skogsluffarna fick hyra här från 1936. Vi denna tid var Skarpnäcks gårds marker i Stockholms stads ägo. Torpet brann 1974, bara ytterväggarna och skorstenen stod kvar. Det tog fyra år av ideellt arbete att återuppbygga torpet.

Ragnar tillfogade om fisket här. Fångsten levererades enligt ett kontrakt till arrendatorn på Skarpnäck. Det som blev över drogs på en dragkärra in till Kornhamnstorg för försäljning.

Britt-Marie från Skogsluffarnas orienteringsklubb fick mikrofonen och berättade att klubben bildades 1934 och tog över här 1936. Klubben har nu ca 350 medlemmar varav 150 juniorer, och är ännu livaktig. Torpet håller öppet för allmänheten under vinterhelgerna, vilket ger ett bra tillskott till klubbens ekonomi. Hon hälsade alla välkomna till serveringen av kaffe och våfflor.

Därefter avtackades Anders, Ragnar och Britt-Marie.

Refererat av Hans Severinson, mars 2021